

JÓZEF PAWŁOWSKI

PERSPEKTYWY GENERACYJNEJ SUKCESJI WŁADZY W CHRL W KONTEKŚCIE XXI ZJAZDU KOMUNISTYCZNEJ PARTII CHIN

Abstrakt. W artykule dokonano analizy uwarunkowań, jakie obecnie rzutują na możliwości pokoleniowej sukcesji władzy w Komunistycznej Partii Chin podczas jej XXI zjazdu, który odbędzie się w roku 2027. W związku z tym, że upływa połowa trzeciej kadencji Xi Jinpinga na stanowisku sekretarza generalnego KC KPCh (pełny tytuł: 中国共产党中央委员会总书记 lub 中共中央总书记) powstaje zasadnicze pytanie: czy po jej zakończeniu Xi odda władzę i przekaze kluczowe funkcje przedstawicielom młodszego pokolenia. W okresie ostatnich kilku lat można zaobserwować awans kadr partyjnych urodzonych w latach 60. i 70. XX wieku w centralnych i prowincjonalnych organach władzy. Zauważalne jest także obejmowanie stanowisk średniego szczebla w aparacie państwowym przez funkcjonariuszy urodzonych w latach 80. XX wieku, z których duża część posiada wykształcenie techniczne zdobyte na renomowanych chińskich uczelniach. Jednakże na dwa lata przed XXI zjazdem KPCh brak jest przesłanek pozwalających stwierdzić, że Xi Jinping przygotowuje się do przekazania władzy młodszemu następcy. Nie następuje także awans większej liczby kadr urodzonych w latach 60. XX wieku do najwyższych organów partii, takich jak: Biuro Polityczne i Stały Komitet Biura Politycznego.

Słowa kluczowe: zmiana pokoleniowa; XXI zjazd KPCh; kadry partyjne urodzone w latach 60. XX wieku; walka frakcyjna; zmiany personalne; Centralna Komisja Wojskowa; kolektywne kierownictwo

PROSPECTS FOR GENERATIONAL POWER SUCCESSION IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE CONTEXT OF 21st CONGRESS OF THE COMMUNIST PARTY OF CHINA

Abstract. The article examines the perspectives for generational shift in the Chinese Communist Party top leadership at the 21st Party Congress in the year 2027. As Xi Jinping has reached the half of his third term as a CCP Central Committee Secretary General questions and concerns begin to arise whether he will eventually step down and pave the way for a younger generation of leaders and cadres. In recent years, generational change is occurring in the CCP with a significant

Dr hab. JÓZEF PAWŁOWSKI – Uniwersytet Warszawski, Wydział Kultur Azji i Afryki; Zakład Sinologii; adres do korespondencji: ul. Hoża 69, 00-682 Warszawa; e-mail: jozef.pawlowski@uw.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5968-9629>.

Artykuły w czasopiśmie dostępne są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

rise of leaders born in the 1960s and 1970s, who are now moving into top national and provincial leadership roles. Younger cadres, born in the 1980s, are also advancing to mid-level positions, many with STEM backgrounds and elite educations from universities like Tsinghua. However two years prior to the 21st Party Congress there are no signs that Xi Jinping is preparing his successor and that he is willing to advance more 1960s cadres into CCP top governing bodies such as Politburo and Politburo Standing Committee.

Keywords: generational shift; 21st Party Congress; 1960s cadres; factional struggle; personnel changes; Central Military Commission; collective leadership

Objęcie przez Xi Jinpinga podczas XX zjazdu Komunistycznej Partii Chin w 2022 roku funkcji sekretarza generalnego KC partii na kolejną, trzecią z rządu kadencję, stanowiło precedens i odejście od ustanowionej na początku lat 90. XX wieku przez ówczesnego faktycznego przywódcę Chin, Deng Xiaopinga zasady, wedle której każdy kolejny przywódca KPCh winien sprawować funkcję sekretarza generalnego nie dłużej niż dziesięć lat, czyli łącznie przez dwie kadencje¹. Fakt ten nie był dla badaczy chińskiego systemu władzy zaskoczeniem, ponieważ w latach poprzedzających XX zjazd zauważalne były działania i procesy świadczące o tym, iż Xi Jinping przygotowuje się do pozostania na szczytach władzy po roku 2022 w charakterze jedyne i niekwestionowanego lidera oraz decydenta².

¹ Zasada ta nigdy nie została sformalizowana i wprowadzona do Statutu KPCh lub jakichkolwiek innych dokumentów partyjnych lecz konsekwentnie jej przestrzegano. Zarówno Jiang Zemin, jak i Hu Jintao – poprzednicy Xi Jinpinga – ustępowali z funkcji szefa KPCh po zakończeniu drugiej kadencji.

² Za najistotniejsze działania w tym zakresie należy uznać systematyczne zwiększanie od roku 2017 kompetencji centralnych organów KPCh (różnych Komisji Komitetu Centralnego oraz tzw. Małych Grup Kierowniczych Komitetu Centralnego), z których najważniejsze są formalnie bezpośrednio kierowane przez Xi Jinpinga. Opisywana instytucjonalna rekonfiguracja systemu znacząco ograniczyła kompetencje organów rządu i administracji państwowej oraz doprowadziła do bezprecedensowej koncentracji władzy w ręku sekretarza generalnego KC KPCh. Konsolidacja władzy dokonywana przez Xi w okresie drugiej kadencji doprowadziła także do faktycznej marginalizacji i osłabienia wpływów członków Stałego Komitetu Biura Politycznego KC KPCh, które od momentu rozpoczęcia w Chinach programu reform stanowiło gremium skupiające przedstawicieli najważniejszych frakcji partyjnych, decydujących na zasadzie konsensusu o najważniejszych dla państwa sprawach (taki model podejmowania decyzji określano w Chinach mianem „kolektywnego kierownictwa”). Więcej na temat kształtowania się w ChRL modelu rządów opartego na osobie Xi Jinpinga jako jedyne i niekwestionowanego decydenta oraz o odchodzeniu w polityce wewnętrznej od linii poprzednich przywódców zob. Chun Han Wong, *The Party of One: The Rise of Xi Jinping and China's Superpower Future* (New York: Avid Reader Press/Simon & Schuster, 2023) oraz Chi Hung Kwan, *Policy of the Xi Jinping Administration in its Third Term – the Fading of the Deng Xiaoping Line*, Research Institute of Economy, Trade and Industry, dostęp 5.03.2025, <https://www.rieti.go.jp/en/china/22122601.html>.

W wymiarze prawno-konstytucyjnym jednoznaczna przesłanką świadcząca o zamiarze zachowania przez Xi Jinpinga pełni władzy w dłuższej perspektywie była zmiana zapisów Konstytucji ChRL w 2018 roku przez Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (parlament), znosząca czasowe ograniczenie w pełnieniu przez daną osobę funkcji przewodniczącego ChRL do maksymalnie dwóch kadencji z rządu (tj. łącznie dziesięciu lat). Choć z funkcją głowy państwa w systemie politycznym ChRL nie wiąże się realna władza (służy ona wyłącznie do reprezentowania kraju na zewnątrz przez przywódcę KPCh), to wspomniane zmiany w Konstytucji stały się czytelnym sygnałem zapowiadającym pozostanie przez Xi Jinpinga na stanowisku szefa KPCh po roku 2022³.

Kolejnym elementem wskazującym na to, iż podczas XX zjazdu KPCh nie nastąpi pokoleniowa sukcesja władzy, był skład osobowy najwyższych organów decyzyjnych partii wyłoniony w 2017 roku podczas XIX ogólnokrajowego zjazdu KPCh. Wówczas w nowo wybranym Stałym Komitecie Biura Politycznego nie znalazła się żadna osoba będąca w dostatecznie młodym wieku, aby za kolejne pięć lat móc zastąpić Xi Jinpinga na stanowisku sekretarza generalnego⁴.

Stały Komitet składał się wówczas wyłącznie z liderów zaliczanych do tak zwanego piątego pokolenia (tj. osób urodzonych w latach 50. XX wieku). Do Biura Politycznego KC weszła natomiast grupa działaczy partyjnych reprezentujących młodsze pokolenie, urodzonych w latach 60. XX wieku (i zaliczanych do grona tak zwanego szóstego pokolenia przywódców)⁵. Taki układ personalny w kierownictwie KPCh sugerował, iż zasadniczy awans młodszej generacji partyjnych liderów dokona się dopiero po 2022 roku, przy czym – biorąc pod uwagę obowiązujący schemat wyłaniania osoby nowego sekretarza generalnego – można było z dużym prawdopodobieństwem

³ Funkcje przewodniczącego ChRL i sekretarza generalnego KPCh są od początku lat 90. XX wieku zawsze sprawowane jednocześnie przez jedną i tę samą osobę.

⁴ Zgodnie z paragrafem 3, punktem 23 Statutu KPCh sekretarz generalny KC KPCh jest wybierany spośród członków Stałego Komitetu Politbiura. Oznacza to, iż przyszły przywódca musi najpierw zostać członkiem tego organu, aby potem móc być wybranym na szefa partii (*Zhongguo gongchandang zhangcheng* 中国共产党章程 [Statut Komunistycznej Partii Chin], Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, 22.10.2022, dostęp 19.06.2025, <https://www.12371.cn/special/zggcdzc/zggcdzcqw>).

⁵ Byli to Ding Xuexiang, Hu Chunhua oraz Chen Miner. Pełna lista członków centralnych organów KPCh wybranych na XIX zjeździe zob. *Zhongguo gongchandang di ershi jie zhongyang lingdao jigou*, 中国共产党第二十届中央领导机构 [Struktura kierowniczych organów KC KPCh XX kadencji], Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, b.r., dostęp 26.06.2025. <https://www.12371.cn/special/20zyldjg>.

założyć, że sukcesja władzy na najwyższym stanowisku nastąpi jeszcze później, czyli w roku 2027⁶.

Po roku 2017 przedstawiciele szóstego pokolenia liderów, którzy weszli do Biura Politycznego, zaczęli także zajmować ważne stanowiska w centralnym oraz terenowym aparacie partyjno-państwowym, co wpisywało się w funkcjonujący w KPCh model awansu kadr, w którym nacisk kładzie się na zdobywanie doświadczenia w kierowaniu państwem na szczeblu adekwatnym do uzyskanego awansu politycznego. Najważniejsze przykłady objęcia znaczących stanowisk przez osoby ze wspomnianej grupy to: objęcie przez Ding Xuexiang funkcji dyrektora Sekretariatu KC, objęcie przez Hu Chunhua funkcji wicepremiera oraz objęcie stanowiska sekretarza KPCh w Chongqing przez Chen Min'era⁷.

Wszystkie kluczowe z punktu widzenia zarządzania państwem, a przede wszystkim kontroli partii, organy centralne wciąż pozostawały pod kontrolą działaczy KPCh zaliczanych do starszej, piątej generacji liderów. Proporcja liczby przedstawicieli młodszego pokolenia do liczby liderów piątej generacji w Biurze Politycznym wynosiła 4 do 25, co wskazywało, iż proces zastępowania starych działaczy nowym pokoleniem będzie znacząco wydłużony w czasie.⁸

W rezultacie decyzji personalnych, jakie zapadły na XX zjeździe KPCh jesienią 2022 roku, na poziomie Stałego Komitetu Politbiura nastąpił awans przedstawicieli pokolenia „lat 60.” i do tego organu weszli: Ding Xuexiang (który utrzymał funkcję szefa Sekretariatu KC, a w 2023 roku objął funkcję wicepremiera) oraz Li Qiang chociaż urodził się w roku 1959, to zaliczany jest także do szóstej generacji liderów; w roku 2023 objął także urząd premiera).

⁶ To jest w roku, w którym odbędzie się XXI zjazd KPCh i gdy dokona się wybór władz partyjnych kolejnej kadencji.

⁷ Więcej na temat uwarunkowań w strukturach władzy w KPCh, jakie powstały po XX zjeździe zob. Richard C. Bush, Diana Fu, Ryan Hass, Patricia M. Kim i Cheng Li, *Around the Halls: The outcomes of China's 20th Party Congress*, Brookings Institution, dostęp 8.04.2025, <https://www.brookings.edu/articles/around-the-halls-the-outcomes-of-chinas-20th-party-congress> oraz Liu Wen, *Zhuan fang: mantan Zhonggong ershida yu qi houde Zhongguo zhengzhi zouxiang* 专访：漫谈中共二十大与其后的中国政治走向 [Wywiad specjalny: o kierunku, w jakim zmierzają chińska polityka po XX zjeździe KPCh], DW, 15.10.2022, dostęp 1.04.2025. <https://tiny.pl/7hmt2qdnw>.

⁸ W samym Komitecie Centralnym XIX kadencji oprócz wymienionych czterech osób znalazło się jeszcze kilku innych przedstawicieli pokolenia „lat 60.”, tj. Yin Li, Chen Jining, Li Ganjie, Liu Guozhong. W ogólnej liczbie dwustu pięciu członków KC cała ta grupa stanowiła znaczącą mniejszość w stosunku do starszych działaczy.

Z grupy młodszych działaczy partyjnych do Biura Politycznego weszli z kolei: Yin Li, Li Ganjie, Liu Guozhong, Li Shulei, Zhang Guoqing, Chen Jining, Chen Wenqing oraz Chen Min'er. Natomiast zaledwie dwudziestu czterech członków Komitetu Centralnego XX kadencji (z łącznej liczby dwustu pięciu) to obecnie działacze urodzeni w latach 60.⁹

Wybór Xi Jinpinga na stanowisko sekretarza generalnego KC KPCh na trzecią kadencję (przy zaledwie jednym głosie przeciwnym, jaki został oddany w głosowaniu) potwierdził przewidywany wcześniej scenariusz kontynuacji rządów przez Xi po roku 2022. W Stałym Komitecie Politbiura utrzymali swe miejsca reprezentanci starszego pokolenia, na których Xi opierał się politycznie w okresie swej drugiej kadencji: Wang Huning (uważany za kluczową postać w zakresie tworzenia partyjnej ideologii i strategii politycznej w wielu sferach) oraz Zhao Leji; w organie tym znalazł się także Cai Qi – jeden z najbardziej zaufanych stronników Xi Jinpinga. Taki układ personalny sugerował, iż Xi Jinping chce w kolejnych latach sprawowania władzy utrzymać w tym najważniejszym gremium decyzyjnym równowagę między liderami młodszej i starszej generacji. Wskazywało to jednocześnie, że ci pierwsi na faktyczne przejęcie steru rządów będą musieli jeszcze poczekać¹⁰.

Personalne decyzje XX zjazdu miały jeszcze jeden istotny wymiar. W kierowniczych organach partii (Komitet Centralny, Biuro Polityczne i Stały Komitet Politbiura) znaleźli się niemal wyłącznie protegowani Xi Jinpinga. Co więcej, w skład tych gremiów nie weszli żaden liczący się przedstawiciel frakcji Jiang Zemina (wyjąwszy Wang Huning) ani frakcji Hu Jintao. Zaskakujące okazały się decyzje personalne w odniesieniu do stronników tego ostatniego. Hu Chunhua, typowany od dawna na przyszłego premiera,

⁹ Oprócz wymienionych już członków Politbiura są to: Yin Yong, He Junke, Zhong Shaojun, Zhao Gang, Jin Xiangjun, Hu Yuting, Liu Wei, Wang Zhijun, Huang Jianfa, Cheng Lihua, Lu Zhiyuan, Meng Fanli i Liu Xiaoming. Pełna lista członków centralnych organów KPCh wybranych na XX zjeździe zob. *Zhongguo gongchandang di shiujiu jie zhongyang lingdao jigou* 中国共产党第十九届中央领导机构 [Struktura kierowniczych organów KC KPCh XIX kadencji], Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, b.r., dostęp 22.06.2025. <https://www.12371.cn/special/19zyldjg>. Więcej na temat obecności przedstawicieli pokolenia „lat 60.” w centralnych organach KPCh XX kadencji zob. Guoguang Wu, *New Faces, New Factional Dynamics: CCP Leadership Politics Following the 20th Party Congress*, ChinaLeadershipMonitor, 1.12.2022, dostęp 5.04.2025, <https://www.prcleader.org/post/new-faces-new-factional-dynamics-ccp-leadership-politics-following-the-20th-party-congress>.

¹⁰ Należy także podkreślić, że Xi Jinping został wybrany na trzecią kadencję, mając lat 69, co naruszało nieformalną, ale konsekwentnie przestrzeganą za czasów poprzednich przywódców zasadę, wedle której osoba, która osiągnęła wiek 68 lat, nie może zostać wybrana na członka kierowniczych organów KPCh (zasadę tę określa się mianem *qi shang ba xia*, co dosłownie oznacza: „[sześćdziesiąt] siedem idzie do góry; [sześćdziesiąt] osiem idzie do dołu”).

utracił miejsce w Biurze Politycznym, utrzymując jedynie członkostwo w KC, natomiast dotychczasowy premier Li Keqiang w ogóle nie znalazł się w kierownictwie KPCh XX kadencji (podobnie jak należący do frakcji Hu Jintao wicepremier Wang Yang)¹¹.

Z punktu widzenia problemu sukcesji władzy opisany stan rzeczy w okresie bezpośrednio po XX zjeździe wydawał się sprzyjający, gdyż pozwalał na wybór następcy i przygotowanie go do objęcia najwyższego stanowiska w 2027 roku bez napotykania na opór ugrupowań opozycyjnych w kierownictwie partii. Jednakże tak daleko idące naruszenie równowagi wpływów frakcyjnych w połączeniu z konsolidacją władzy dokonywaną przez Xi Jinpinga we wcześniejszych latach oznaczało ostateczny demontaż modelu „kolektywnego kierownictwa”, na którym opierała się przed 2012 rokiem stabilizacja polityczna w KPCh i tym samym tworzyło potencjał dla ewentualnego kryzysu wewnątrzpartyjnego w przyszłości (szczególnie w kontekście domniemanego bezterminowego pozostawiania przez Xi Jinpinga u steru władzy).

Chociaż po roku 2022 dało się zaobserwować proces zajmowania przez liderów szóstego pokolenia ważnych funkcji w aparacie biurokratycznym, dzięki którym zdobywają oni obecnie dalsze doświadczenie w zarządzaniu państwem¹², to jednocześnie zaczęły występować zjawiska oraz procesy sugerujące, iż trzecia kadencja Xi Jinpinga może nie być jego ostatnią na stanowisku sekretarza generalnego KC KPCh oraz że kadencja ta nie będzie

¹¹ Przypadek Li Keqiang był pierwszym, gdy członek najwyższego kierownictwa KPCh, odchodząc w kierunku politycznej emerytury, zniknął zupełnie ze sceny politycznej i nie został przesunięty na inne mniej eksponowane stanowisko, dzięki czemu odejście od pierwszoligowej polityki miałooby charakter honorowy.

¹² Na przykład Yin Li, przed 2022 rokiem sekretarz KPCh w prowincji Fujian, awansował na szefa partii w Pekinie; Li Shulei, przed 2022 rokiem wiceszef Centralnej Szkoły Partyjnej KC, awansował na dyrektora Wydziału Propagandy KC; Chen Jining, przed 2022 rokiem mer Pekinu, awansował na stanowisko szefa partii w Szanghaju; Li Ganjie, przed 2022 rokiem sekretarz KPCh w prowincji Shandong, awansował na stanowisko szefa Wydziału Organizacyjnego KC; Zhang Guoqing po XX zjeździe objął funkcję wicepremiera; Liu Guozhong w 2023 roku objął funkcję wicepremiera. Szczególnie interesujący okazał się awans Chen Wenqinga, do 2022 roku ministra bezpieczeństwa państwowego (wywiad), który na XX zjeździe został członkiem Sekretariatu KC i jednocześnie szefem Komisji Polityczno-Prawnej KC, potężnego organu sprawującego kontrolę nad aparatem bezpieczeństwa, aparatem wymiaru sprawiedliwości i służbami specjalnymi. Więcej na temat personalnego układu i awansów w kierownictwie KPCh na XX zjeździe zob. Guoguang Wu, *New Faces, New Factional Dynamics*.

Duża część przedstawicieli pokolenia „lat 60.”, którzy awansowali na XX zjeździe, posiada wykształcenie techniczne, zwłaszcza w zakresie przemysłu lotniczego, kosmicznego i zaawansowanych technologii, co wydaje się szczególnie istotne dlatego, że od 2015 roku władze ChRL konsekwentnie wdrażają strategię rozwoju gospodarki, zwłaszcza w branżach i technologiach przyszłości (program „Made in China 2025”).

także okresem, w którym przygotowywany będzie następca Xi, a tym samym będzie ustalana pokoleniowa sukcesja władzy¹³.

Jeszcze w trakcie trwania XX zjazdu oficjalnie przyjęto i wprowadzono do Statutu KPCh zasadę określoną mianem „Dwu ustanowień i dwu obron” (*liangge quei, liangge weihu*). Zasada ta, którą po zjeździe KPCh uczyniono najważniejszą wytyczną i aksjomatem odnoszonym do wszelkich działań partii i jej członków, stanowi:

KPCh ustanawia towarzysza Xi Jinpinga centralną postacią całej partii i jej kierownictwa oraz ustanawia przewodnią rolę myśli Xi Jinpinga dotyczącą socjalizmu z chińską charakterystyką w nowej erze; KPCh z całą stanowczością będzie bronić zcentralizowanego i zunifikowanego kierownictwa partii oraz centralnej pozycji sekretarza generalnego¹⁴.

Interpretacja tej zasady nasuwała jednoznaczne wnioski, iż w systemie władzy w ChRL nie liczy się nikt poza Xi Jinpingiem, a jego „myśl” stała się jedyną obowiązującą doktryną partii.

To z kolei implikowało, że wszelkie próby zakwestionowania decyzji lub działań Xi bądź jego politycznej linii będą równoznaczne z wystąpieniem

¹³ W zakresie kwestii personalnych na odłożenie w czasie pokoleniowej zmiany na stanowisku sekretarza generalnego wskazywało także niewłączenie na XX zjeździe w skład Komisji Wojskowej KC KPCh (poprzez którą KPCh sprawuje kontrolę nad siłami zbrojnymi) cywilnego członka kierownictwa partii. Zgodnie z praktykowaną wcześniej zasadą osoba wyznaczona do objęcia funkcji szefa KPCh najpierw zostawała wiceprzewodniczącym Komisji Wojskowej, aby zbudować zaufanie i poparcie kierowniczych gremiów armii, na której władza partii opiera się w znaczącym zakresie. Wiceprzewodniczącymi i pozostałymi członkami Komisji Wojskowej KC są obecnie wyłącznie generałowie, co świadczy, iż następca Xi Jinpinga nie jest w ogóle przygotowywany do przejścia władzy.

¹⁴ Zasada ta wprowadza nowe określenie definiujące wprost wspomnianą tranzycję od systemu kolektywnego kierownictwa do przywództwa jednoosobowego – „zcentralizowane, zjednoczone kierownictwo” (*jizhong tongyi lingdao*), które ewidentnie zastępuje obowiązujące wcześniej określenie „kolektywnego kierownictwa” (*jiti lingdao*). W rzeczywistości zasadę tę zaproponowano już podczas VI plenum KC w listopadzie 2021 roku w związku z uchwaloną wtedy Rezolucją KC KPCh na temat najważniejszych osiągnięć i historycznych doświadczeń partii ostatnich stu lat, która eksponowała dziejową wyjątkowość przywództwa Xi i dokonań „nowej ery” (czyli okresu rządów Xi Jinpinga). Tekst Rezolucji zob. *Zhonggong zhongyang guanyu dangde bainian fendou zhongda chengjiu he lishi jingyan de jueyi* 中共中央关于党的百年奋斗重大成就和历史经验的决议 [Rezolucja KC KPCh w sprawie najważniejszych osiągnięć i historycznych doświadczeń partii w okresie stu lat jej istnienia]. Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, 11.11.2021, dostęp 27.06.2025, <https://www.12371.cn/2021/11/16/ARTI1637053281483114.shtml>. Od 2022 roku oficjalna retoryka zaczęła określać „Dwa ustanowienia” jako najważniejsze osiągnięcie w rozwoju teorii politycznej partii od XVIII zjazdu (czyli przejścia władzy przez Xi Jinpinga).

przeciwko całej partii, co – jak się wydawało – w zasadniczy sposób ograniczało możliwość formowania się w KPCh alternatywnych poglądów, koncepcji i głosów, a przede wszystkim możliwość wewnętrznej dyskusji dotyczącej wszystkich ważnych spraw kraju i jego przyszłości¹⁵.

Wynikająca z zasady „Dwu ustanowień” linia polityczna wskazywała na postępujące umacnianie pozycji Xi Jinpinga w systemie władzy, a co za tym idzie, pośrednio sugerowała, iż jego przywództwo w KPCh nie zmierza ku końcowi, lecz będzie trwało przez bliżej nieokreślony czas. W kolejnych latach po XX zjeździe media centralne i oficjalna retoryka nieustannie akcentowały znaczenie pełnej implementacji zasady „Dwu ustanowień” dla prawidłowego kierowania przez partię sprawami kraju. Równie często odwoływano się w tym kontekście do pojęcia „nowej ery socjalizmu” (czyli czasu rządów Xi Jinpinga rozumianego jako okres, w którym Chiny weszły na zupełnie nowy poziom rozwoju społecznego, gospodarczego i technologicznego), a na określenie władz partyjno-państwowych zaczęto używać niemal wyłącznie wyrażenia „Komitet Centralny KPCh z sekretarzem generalnym Xi Jinpingiem jako jego rdzeniem”.

W latach poprzedzających XX zjazd oraz po roku 2022 w oficjalnej retoryce wyraźnie zauważalne stały się ponadto sygnały świadczące o istniejących w establishmencie partyjnym obawach zarówno o stabilność systemu władzy, jak i o pozycję samej KPCh, które to obawy mogłyby tłumaczyć utrzymanie Xi Jinpinga na stanowisku głównego przywódcy oraz tak znaczące wzmacnianie jego pozycji w aparacie władzy.

Po pierwsze, w retoryce mediów partyjnych w wypowiedziach samego Xi Jinpinga na forach wewnątrzpartyjnych we wspomnianym okresie regularnie powtarzano ostrzeżenia przed możliwością powstania w partii sił, których działalność będzie bezpośrednio zagrażać KPCh i jej rządowi¹⁶. Ostrzeże-

¹⁵ Poprzedni przywódcy: Jiang Zemin i Hu Jintao, pod koniec drugiej i ostatniej kadencji na stanowisku szefa partii formowali i ogłaszali swój teoretyczny i ideowy wkład w doktrynę KPCh, który po ich odejściu na emeryturę był wpisywany do Statutu KPCh jako składowa część partyjnej ideologii. Przedstawiane przez Jianga i Hu koncepcje nawiązywały bezpośrednio do ich doświadczeń wynikających z rządzenia państwem i stanowiły swego rodzaju wytyczne na przyszłość dla kolejnych liderów. Nigdy jednak istotą tych koncepcji nie było umacnianie osoby samego przywódcy i jego władzy.

¹⁶ Na określenie tych sił stosowano sformułowania, takie jak „zamknięte kręgi”, „udzielne księstwa” oraz – w stosunku do pojedynczych osób – „polityczni karierowicze”. Oficjalna retoryka podawała w tym kontekście konkretne przykłady postaci lub frakcji, które niegdyś stały się zagrożeniem dla partii – piętnowano zarówno usuniętych w trakcie kampanii antykorupcyjnej prominentnych polityków, którzy stworzyli wpływowe grupy interesu (m.in. Bo Xilaila i Zhou Yongkanga), jak również sięgano do przykładów wewnątrzpartyjnego „separatyizmu” z odleglej-

niom tym towarzyszyły artykułowane z naciskiem apele o jedność w partii, o zaangażowanie kadr w realizację zadań, o umacnianie świadomości politycznej oraz o absolutne podporządkowanie się kierownictwu KPCh, „którego rdzeń stanowi towarzysz Xi Jinping”.

Po drugie, w treściach oficjalnej retoryki dotyczących szeroko rozumianej polityki wewnętrznej wyraźne było położenie nacisku na dwie zasadnicze kwestie: kontrolę i nadzór oraz bezpieczeństwo. Kwestie bezpieczeństwa już od XIX zjazdu zaczęły w narracji władz dominować niemal wszystkie inne istotne dla kraju sprawy. Było to szczególnie zauważalne w wypowiedziach Xi Jinpinga na plenach KC po roku 2018, w sprawozdaniu z prac KPCh przedstawionym przez niego podczas XX zjazdu, a także w ustaleniach i decyzjach podjętych podczas posiedzenia Komisji Bezpieczeństwa Państwowego w maju 2023 roku, na którym bezpieczeństwo zdefiniowano bardzo szeroko, obejmując jego zakresem liczne kwestie z obszaru spraw społecznych, gospodarczych i politycznych¹⁷. W ostatnich latach daje się zauważyć ponadto znamienne akcentowanie przez czynniki oficjalne znaczenia przede wszystkim dwu elementów, które określane są jako bezpieczeństwo polityczne i bezpieczeństwo systemu władzy (wypowiedzi Xi Jinpinga na forach wewnątrzpartyjnych oraz artykuły i komentarze mediów centralnych).

Opisywane elementy wydają się świadczyć o tym, iż tworzenie przez Xi Jinpinga nowego modelu sprawowania władzy po upływie okresu dwu kadencji na stanowisku szefa KPCh nie przyniosło oczekiwanych rezultatów, jeśli chodzi o umocnienie i stabilizację systemu politycznego w wymiarze wewnątrzpartyjnym (stąd wspomniane ostrzeżenia przed tworzeniem się frakcji i grup interesu oraz nieustannie powtarzane apele o „ochronę kierownictwa partii z Xi Jinpingiem jako jego rdzeniem” oraz o absolutną lojalność wobec tego kierownictwa), a nowa architektura instytucjonalno-decyzyjna –

szej przeszłości (np. do postaci Lin Biao czy Zhang Guotao). W tym samym okresie w partyjnych periodykach, takich jak „Szukanie prawdy” („Qiu shi”) czy „Czas studiowania” („Xuexi shibao”), publikowano także artykuły, w których opisywano różne przykłady spisków i prób obalenia władzy, jakie w czasach cesarstwa dokonywały kliki dworskie lub wpływowi wojskowi. Artykuły te zawierały czytelną tezę, wedle której grupy interesu są najpoważniejszym zagrożeniem dla państwa i dla samego systemu władzy.

¹⁷ Na posiedzeniu Komisji Xi stwierdził, iż przed Chinami pojawiają się bezprecedensowe wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa spowodowane zarówno czynnikami wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi; stąd też cały kraj musi przygotować się na stawienie czoła „poważnym turbulencjom”, jakie nadejdą. W związku z taką oceną sytuacji Xi wezwał wówczas do „przyspieszenia w tworzeniu kompleksowego systemu bezpieczeństwa oraz nowej struktury bezpieczeństwa”, jak również do stworzenia „mechanizmów monitorowania ryzyka i zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa”.

jak można to zrozumieć – nie do końca odpowiada wyzwaniom, jakie obecnie przed Chinami stoją w różnych obszarach (dlatego położono bardzo duży nacisk na kwestię wzmocnienia bezpieczeństwa, które w oficjalnych przemówieniach i dokumentach jest definiowane tak szeroko i szczegółowo, iż tworzy wrażenie istnienia poważnych zagrożeń dla państwa, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym)¹⁸.

Tym samym pozostanie przez Xi Jinpinga w roli głównego lidera na kolejne pięć w roku 2022 sugerowało, iż z perspektywy kierownictwa KPCh kontynuacja przywództwa dotychczasowego sekretarza generalnego jest dużo ważniejsza dla utrzymania stabilizacji politycznej niż trzymanie się terminu, w jakim powinna dokonać się pokoleniowa zmiana na szczycie.

Po XX zjeździe można było ponadto zaobserwować elementy świadczące o tym, iż awans wspomnianych wcześniej przedstawicieli pokolenia „lat 60.” jest niepełny, czy też ograniczony. Ding Xuexiang jako wicepremier i członek Stałego Komitetu Politbiura nie otrzymał stanowiska w Komisji ds. Całościowego Pogłębiania Reform KC (wcześniej Małej Grupy Kierowniczej KC ds. Całościowego Pogłębiania Reform), tj. w organie mającym obecnie w swym ręku praktycznie pełnię uprawnień do decydowania o wszelkich sprawach związanych z gospodarką, rozwojem państwa, wprowadzanymi reformami itd. Wiceprzewodniczącymi tej Komisji zostali natomiast przedstawiciele „starsziny”: Wang Huning i Cai Qi. W ciągu dwu lat po XX zjeździe następowały ponadto awanse reprezentantów pokolenia „lat 60.” na poziomie władz terenowych, jednak w centralnych organach i kluczowych gremiach decyzyjnych KPCh ich wpływ były wciąż niezbyt znaczące¹⁹.

¹⁸ Przykład tego rodzaju narracji dotyczącej kwestii bezpieczeństwa zob. komentarz „Renmin Ribao” („Dziennika Ludowego”) do posiedzenia Komisji Bezpieczeństwa Państwowego, jakie odbyło się w 2023 roku zob. *Wei tuijin Zhongguoshi xiandaihua tigong jianqiang anquan baozhang* 为推进中国式现代化提供坚强安全保障 [Zapewnić solidne podstawy bezpieczeństwa dla modernizacji z chińską charakterystyką], Dziennik Ludowy, 2.06.2023, dostęp 3.07.2025, <http://hb.people.com.cn/n2/2023/0602/c194063-40441071.html>.

¹⁹ W przypadku awansów na poziomie władz lokalnych należy wymienić przede wszystkim: objęcie funkcji sekretarza KPCh w prowincji Henan przez Liu Ninga (ur. 1962), objęcie stanowiska sekretarza KPCh w prowincji Guanxi przez Chen Ganga (ur. 1965), objęcie stanowiska sekretarza KPCh w okręgu autonomicznym Ningxia przez Li Yifei (ur. 1964), objęcie funkcji wicegubernatora prowincji Zhejiang przez Liu Jie (ur. 1970), objęcie funkcji gubernatora prowincji Qinghai przez Luo Dongchuana (ur. 1965) oraz objęcie stanowiska wiceburmistrza Pekinu przez Qin Yunbiao (ur. 1974). Więcej na temat awansu kadr młodszego pokolenia, jakie następowały w ostatnich latach zob. Guoguang Wu, *The Rise of CCP Young Elites and Xi Jinping's "Tsinghua New Army"*, Asia Society Policy Institute, 12.02.2025, dostęp 4.04.2025, <https://asiasociety.org/policy-institute/rise-ccp-young-elites-and-xi-jinpings-tsinghua-new-army>.

W kolejnych latach po XX zjeździe zauważalne stało się także eksponowanie przez media centralne w dużym zakresie oficjalnych aktywności Wang Huninga, Cai Qi oraz Han Zhenga, wiceprzewodniczącego ChRL (zaliczanego do piątego pokolenia liderów), przy czym zakres spraw, jakimi te osoby się zajmowały, był znaczny: od szeroko rozumianych problemów kraju i kwestii wewnątrzpartyjnych po kontakty dyplomatyczne na wysokim szczeblu. Działania młodszych liderów, takich jak Ding Xuexiang czy Li Qiang, nie uzyskiwały porównywalnego odzwierciedlenia w środkach przekazu. Tworzyło to wrażenie, iż starsi przywódcy wciąż mają silną pozycję i dominujący wpływ na sprawy kraju.

Pod koniec 2024 roku miało natomiast miejsce wydarzenie, które wywołało wśród obserwatorów chińskiej sceny politycznej wiele spekulacji dotyczących potencjalnej generacyjnej zmiany na szczytach władzy w ChRL. Przebywający wówczas z wizytą w Chinach były premier Singapuru Li Xianlong spotkał się z sekretarzem komitetu KPCh w Szanghaju – Chen Jiningiem. W wywiadzie udzielonym po spotkaniu singapurskiej gazecie „Lianhe zaobao” Li stwierdził, że „podróż do Chin umożliwiła mu odnowienie starych znajomości, ale także nawiązanie nowych kontaktów z przywódcami Chin następnego pokolenia”²⁰. Uwzględniając fakt, iż ChRL i Singapur od zawsze łączyły bardzo bliskie relacje oraz to, że wsparcie Singapuru odegrało kluczową rolę w zainicjowaniu w Chinach programu reform, głos Li Xianlonga można było odczytać jako sugestię i wskazanie, iż dożywotnie sprawowanie władzy w Chinach przez jednego lidera nie będzie korzystne dla tego kraju i że zmiana pokoleniowa na szczycie jest potrzebna.

Elementem, który nadawał stwierdzeniu Li Xianlonga szczególnego kontekstu, był fakt, iż cytowane słowa zostały wypowiedziane w odniesieniu do spotkania z Chen Jiningiem, prominentnym przedstawicielem pokolenia „lat 60”. Chen otrzymał gruntowne wykształcenie w Wielkiej Brytanii, ma doświadczenie w zarządzaniu państwem na szczeblu lokalnym (w tym w Szanghaju, będącym jednym z głównych centrów gospodarczych Chin) i może być postrzegany jako odpowiedni kandydat do objęcia w przyszłości stanowiska sekretarza generalnego KPCh.

²⁰ O treści rozmowy Li Xianlonga z Chen Jiningiem, w której pojawiło się wspomniane stwierdzenie poinformowała singapurska gazeta zaobao.com. Zob. *Li Xianlong: yi zizheng shenfen fanghua. Ke yong jiao changyuan jiaodu taolun XinZhong guanxi* 李显龙：以资政身份访华：可用较长远角度讨论新中关系 [Li Xianlong: wizyta w Chinach w charakterze starszego ministra rządu: dyskusja o stosunkach chińsko-singapurskich z perspektywy długookresowej], Lianhe Zaobao, 29.11.2024, dostęp 10.07.2025, <https://www.zaobao.com.sg/realtime/singapore/story20241129-5426600>.

Kolejnym czynnikiem, który obecnie niekorzystnie rzutuje na perspektywę pokoleniowej zmiany władzy podczas XXI zjazdu KPCh, zaplanowanego na rok 2027, jest seria dymisji na wysokich stanowiskach w aparacie władzy, która rozpoczęła się w 2023 roku, a która wskazuje na daleko posuniętą niestabilność polityczną w obrębie kierownictwa partii lub na toczącą się w tym kierownictwie walkę o władzę.

Cechą wspomnianych dymisji jest to, iż dotyczyły one wysokich rangą przedstawicieli aparatu partyjno-państwowego, a także dowódczych gremiów sił zbrojnych. Ponadto w wielu przypadkach usunięcie danej osoby ze stanowiska przebiegało w ten sposób, iż przestawała ona pokazywać się publicznie oraz wypełniać swoje obowiązki i dopiero po upływie wielu miesięcy oficjalne czynniki informowały jedynie o usunięciu tej osoby z partii lub o wygaszeniu jej mandatu deputowanego do Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych. Wcześniej każdy przypadek dymisji na wysokim stanowisku był dokładnie komunikowany opinii publicznej i wiązał się z jawnie przeprowadzanym procesem karnym (np. usunięcie Bo Xilaila czy Zhou Yongkanga).

W roku 2023 usunięto ówczesnego ministra obrony, Li Shangfu, i ministra spraw zagranicznych, Qin Ganga, oraz całe dowództwo sił rakietowych Chińskiej Ludowej Armii Wyzwoleńczej, przy czym od momentu, gdy obaj ministrowie przestali pokazywać się publicznie ich los do dziś jest nieznanym. W roku 2024 usunięto szefa Wydziału Politycznego Komisji Wojskowej KC KPCh, admirała Miao Hua, oraz wszczęto postępowanie karne wobec Wei Fenghe, ministra obrony w latach 2018–2023, a na początku 2025 roku w niewyjaśnionych okolicznościach przestał pojawiać się publicznie drugi wiceprzewodniczący Komisji Wojskowej KC, generał He Weidong. Wszystkie te dymisje łączy to, iż wymienione osoby zostały wcześniej awansowane na zajmowane stanowiska przez Xi Jinpinga²¹.

Obecnie brak jest wystarczająco obiektywnych przesłanek, aby ocenić przyczyny opisywanych zmian personalnych, jednak charakter tych zdarzeń wskazuje na poważny konflikt polityczny w łonie partyjnego establishmentu²². Jednocześnie rodzi także pytanie o to, czy w warunkach zawirowań

²¹ Warto w tym kontekście zauważyć osobę He Weidonga, który praktycznie wszystkie szczeble swojego awansu w siłach zbrojnych zawdzięcza Xi Jinpingowi. Od 2023 roku miały miejsce także przebiegające w podobny sposób odwołania wielu innych wojskowych zajmujących stosunkowo wysokie stanowiska, funkcjonariuszy centralnych organów partyjnych oraz dyrektorów przedsiębiorstw państwowych z branży zbrojeniowej.

²² Próby wyjaśnienia przyczyn tych dymisji podejmowali niezależni komentatorzy, tacy jak Yuan Hongbing, Chen Pokong, Cai Shenkun czy Wang Juntao, w wypowiedziach udzielanych

personalnych na wysokich szczeblach władzy pokoleniowa sukcesja lub samo przygotowanie kandydata na następcę Xi Jinpinga są możliwe.

Na polityczną niestabilność na najwyższych szczeblach władzy, a konkretnie na konflikt między kierownictwem partii a armią (zapewne związany z opisanymi dymisjami), wskazuje też seria artykułów, które w 2024 roku ukazały się na łamach organu sił zbrojnych – „Jiefangjun Bao” („Gazeta Armii Wyzwoleńczej”). W artykułach tych podkreślano z naciskiem, iż jedynym efektywnym i dopuszczalnym z uwagi na interes państwa i armii modelem podejmowania decyzji jest „kolektywne kierownictwo”, natomiast model zarządzania oparty na decyzjach jednej osoby osłabia państwo, prowadzi do różnego rodzaju błędów i kosztownych konsekwencji. Autorzy tekstów krytykowali jednoosobowe, arbitralne podejmowanie decyzji oraz podkreślali, że zarządzanie państwem musi być obiektywne i fachowe, a także musi opierać się na szerokich konsultacjach między różnymi szczeblami władzy. W tym kontekście odwoływano się do osoby Deng Xiaopinga, wskazując, iż wprowadzony przez niego model „kolektywnego kierownictwa” gwarantuje polityczną równowagę i właściwe podejmowanie decyzji oraz że jednostka, niezależnie od posiadanej rangi i statusu, nie może stawiać się ponad partią, gdyż to partia jako kolektyw sprawuje władzę²³.

Wymowa artykułów sugeruje jednoznaczny krytykę modelu zarządzania państwem wprowadzonego przez Xi Jinpinga i zlikwidowania mechanizmów konsultacji oraz kolektywnego podejmowania decyzji, które istniały przed

chińskojęzycznym serwisom internetowym, np. aboluowang.com, epochtimes.com, Radio Free Asia oraz mediom tajwańskim. Komentatorzy ci sugerowali, iż usunięcia wymienionych osób mogą wynikać z formowania się w siłach zbrojnych opozycji wobec Xi Jinpinga i jego jednoosobowej kontroli nad armią, z działań wewnątrzpartyjnych frakcji będących w opozycji do Xi Jinpinga lub z nagłej i irracjonalnej utraty zaufania Xi Jinpinga do swych protegowanych, będącej częstym zjawiskiem u przywódców sprawujących władzę w sposób autorytarny i dożywotnio. W nielicznych zachodnich analizach, jakie do tej pory na ten temat się ukazały, sugerowano podobne przyczyny dymisji. Zob.: Guoguang Wu, *Xi Jinping's Purges Have Escalated. Here's Why They Are Unlikely to Stop*, Asia Society Policy Institute, 26.02.2025, dostęp 25.03.2025, <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-purges-have-escalated-heres-why-they-are-unlikely-stop>.

²³ Zob. *Jianchi jiti lingdao, zhuzhong fayang minzhu* 坚持集体领导注重发扬民主 [Trzymać się kolektywnego kierownictwa i wysławiać demokrację], Gazeta Armii Wyzwoleńczej, 9.07.2024, dostęp 12.07.2025, http://www.81.cn/yw_208727/16322687.html; *Jianchi kexue juece minzhu juece, yifa juece* 坚持科学决策民主决策依法决策 [Trzymać się demokratycznego, naukowego i zgodnego z prawem modelu podejmowania decyzji], Gazeta Armii Wyzwoleńczej, 10.08.2024, dostęp 12.07.2025, http://www.81.cn/yw_208727/16330355.html. *Jiaqiang jiti lingdao moshi*, 加强集体领导模式 [Umocnić model kolektywnego kierownictwa], Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL (2024). Dostęp 12.07.2025. <http://www.mod.gov.cn/gfbw/jmsd/16356683.html>.

2012 rokiem. Minxin Pei, znany amerykański badacz systemu politycznego ChRL, podkreśla z kolei, że artykuły te należy odczytywać jako swego rodzaju manifest protestu skierowany pod adresem Xi Jinpinga, a wymierzony przede wszystkim w stworzony przez niego system awansowania wojskowych oparty wyłącznie na całkowitej, osobistej lojalności danego oficera wobec Xi i jednocześnie uderzający w korupcję w armii, której Xi nie udało się wykorzenić, natomiast podejmowane w tym zakresie działania miały charakter wyłącznie polityczny (usuwanie oficerów awansowanych przez poprzednich przywódców)²⁴.

Ekspert wskazuje, że dla oficerów posiadających wysokie kwalifikacje nie do przyjęcia jest system, w którym awans można osiągnąć bądź poprzez wręczenie przełożonym korzyści materialnej, bądź poprzez polityczny serwilizm wobec Xi Jinpinga. Minxin Pei zauważa ponadto, że opisywane problemy sugerują, iż lojalność armii wobec partii została nadwyrężona, co może bezpośrednio przekładać się na osłabienie politycznej pozycji Xi Jinpinga jako szefa partii i głównego decydenta.

Potwierdzeniem tezy o istnieniu konfliktu między armią a partią, związanego z kwestią modelu podejmowania decyzji, są liczne komentarze mediów partyjnych („Renmin Ribao” [„Dziennik Ludowy”], agencja Xinhua), które ukazywały się niejako w odpowiedzi na teksty w „Gazecie Armii Wyzwoleńczej”. W tekstach tych z naciskiem podkreślano znaczenie „scentralizowanego kierownictwa z sekretarzem generalnym Xi Jinpingiem jako jego rdzeniem”, kwestię absolutnej lojalności wobec tego kierownictwa oraz konieczność nieustannego studiowania „myśli Xi Jinpinga” i jej implementacji we wszystkich obszarach.

W lutym 2025 roku władze partyjne wydały ponadto „Zarządzenie w sprawie kontroli informacji dotyczących sił zbrojnych publikowanych w internecie”, w którym obok szeregu paragrafów regulujących zakres informacji wojskowych o charakterze wrażliwym, jakie nie powinny być upubliczniane, znalazł się także obszerny fragment odnoszący się do kwestii politycznych. We fragmencie tym wymieniono kilkanaście pożądanych działań, jakie winny zostać wdrożone w armii, aby utrzymać jej prawidłowe funkcjonowanie w wymiarze polityczno-ideologicznym, przy czym szczególny akcent położono na kwestię lojalności sił zbrojnych wobec partii, konsekwentnej implementacji „myśli Xi Jinpinga” w sferze militarnej, a przede

²⁴ Minxin Pei, *Xi May Be Facing No Good, Very Bad 2025*, Bloomberg, 25.12.2024, dostęp 20.07.2025. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-12-25/xi-may-be-facing-a-no-good-very-bad-2025?srnd=undefined>.

wszystkim przestrzegano przed podważaniem zasady absolutnego przywództwa partii nad armią²⁵.

Jako że Armia Ludowo-Wyzwoleńcza stanowi ważny filar władzy KPCh, problemy z podporządkowaniem sił zbrojnych partii, a konkretnie Xi Jinpingowi jako ich zwierzchnikowi, które uwidaczniają się w opisanej polemice medialnej, mogą w istotny sposób rzutować nie tylko na kwestię pokoleniowej sukcesji na stanowisku sekretarza generalnego KPCh w perspektywie najbliższych lat, lecz także na ewentualne utrzymanie przez Xi Jinpinga pełni wpływów oraz pozostanie przez niego u władzy na czwartą kadencję po roku 2027²⁶.

O niestabilności politycznej na najwyższych szczeblach władzy w KPCh oraz o skomplikowanym położeniu, w jakim znajduje się obecnie Xi Jinping, świadczą także pojawiające się od 2024 roku informacje, sugerujące formo-

²⁵ *Guanyu yinfa „hulianwang junshi xinxi chuanbo guanli banfa” de tongzhi* 关于“互联网军事信息传播管理办法” [Zarządzenie w sprawie publikowania w internecie informacji dotyczących sił zbrojnych], Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL, 8.02.2025, dostęp 22.07.2025, <http://www.mod.gov.cn/gfbw/qwfb/16368422.html>.

²⁶ W tym kontekście należy zwrócić uwagę na artykuł, jaki ukazał się w „Gazecie Armii Wyzwoleńczej” 10 lutego 2025 roku (dwa dni po wydaniu wspomnianego „Zarządzenia”) pod tytułem „Czyny są ważniejsze niż słowa; dawnie właściwego przykładu jest ważniejsze niż działania”. W tekście tym skupiono się na kwestii zasad oraz idei właściwego rządzenia państwem, wskazując jako pożądany taki model, w którym rządzący i aparat urzędniczy reprezentują nieskazitelną postawę moralną i surową dyscyplinę wobec siebie, jeśli chodzi o przestrzeganie prawa i oddanie służbie dobru publicznemu. Odnosząc tę zasadę do partii podkreślono, że sprawujący władzę muszą dawać przykład samodyscypliny, właściwego postępowania, zaangażowania w pracę na rzecz państwa, gotowości do poświęceń, ciężkiej pracy i wyrzeczeń. Jednocześnie zaznaczono, że aby partia mogła dyscyplinować armię, urzędnicy muszą najpierw sami być w porządku i prezentować właściwą postawę i charakter (zaznaczono w tym kontekście, że w czasie „Długiego Marszu” w latach 30. XX wieku, chociaż kadry partyjne były słabo wykształcone, to ich postawa moralna i polityczna była nieskazitelna i przez to partia była dla armii niekwestionowanym autorytetem, a armia była całkowicie posłuszna partii).

W podsumowaniu opisywanych rozważań wyrażono nadzieję, że ów pożądany model relacji między partią i armią, a przede wszystkim właściwa postawa urzędników partyjnych, zostanie wprowadzony w życie do dnia setnej rocznicy powstania Chińskiej Ludowej Armii Wyzwoleńczej czyli do 1 sierpnia 2027 roku. Krytyka partii zawarta w tekście i oczekiwanie naprawy modelu relacji między KPCh a armią zostały zestawione z datą roku 2027, gdy nie tylko przypada wspomniana rocznica, lecz także odbędzie się XXI zjazd partii, w czasie którego podejmowane będą decyzje o pozostaniu Xi Jinpinga na stanowisku sekretarza generalnego na czwartą kadencję. Tym samym artykuł można odczytywać jako ostrzeżenie skierowane pod adresem Xi Jinpinga przypominające o tym, że jego władza i wpływy zależą także od poparcia i lojalności siła zbrojnych i nie są nieograniczone ani nienaruszalne. *Shenjiao shengyu yanjiao, biaoshuai zhongyu biaotai* 身教胜于言教, 表率重于表态 [Czyny są ważniejsze niż słowa; dawnie właściwego przykładu jest ważniejsze niż działania], Gazeta Armii Wyzwoleńczej, 10.02.2025, dostęp 25.07.2025, http://www.81.cn/yw_208727/16368606.html.

wanie się w wyższych kręgach władzy opozycji wobec obecnego sekretarza generalnego partii i prowadzonej przez niego polityki. Według doniesień mediów chińskojęzycznych spoza ChRL oraz niezależnych komentatorów owe domniemane grupy opozycyjne miały kilkakrotnie rozpowszechniać wewnątrz partyjnego establishmentu dokumenty o charakterze listów otwartych lub apeli, w których nie tylko krytykowano całokształt rządów Xi Jinpinga, lecz także wzywano do odsunięcia go od władzy. W apelach tych podkreślano troskę o los państwa i dalszy jego rozwój, które stały się poważnie zagrożone przez niekompetencję Xi i podejmowanie przez niego kluczowych decyzji bez konsultacji z partyjnym kolektywem²⁷.

Listy o podobnej treści i wymowie były również w ciągu ostatnich kilku lat kierowane do władz przez przedstawicieli chińskiej inteligencji zatroskanych pogarszającą się sytuacją kraju, a zwłaszcza skrajnym skostnieniem i dysfunkcyjnością systemu władzy²⁸.

Ostatnim problemem, który może mieć istotne znaczenie, zarówno dla pokoleniowej sukcesji władzy w najbliższych latach, jak i dla ewentualnego pozostania przez Xi Jinpinga na stanowisku sekretarza generalnego KC KPCh na czwartą kadencję, jest stan zdrowia samego Xi. W ciągu ostatnich kilku lat we wspomnianych mediach chińskojęzycznych spoza ChRL i na różnych chińskojęzycznych profilach na platformie X pojawiały się liczne

²⁷ W grudniu 2024 roku niezależny obserwator Cai Shenkun poinformował na swoim profilu na platformie X, iż wszedł w posiadanie tekstu rezolucji wzywającej Xi Jinpinga do ustąpienia ze stanowiska, napisanej rzekomo i rozpowszechnionej w partii przez przeciwników Xi. W rezolucji tej wymieniono kilkanaście najpoważniejszych błędów, które popełnił on w rządzeniu państwem i które doprowadziły kraj do poważnego kryzysu. Cai Shenkun, *Zuotian shou dao yi feng youjian...* 昨天收到一封邮件 [Mail, który otrzymałem wczoraj...], X, 16.12.2024, <https://x.com/cskun1989/status/1868717071141683487>.

Pod koniec 2024 roku niezależne media chińskojęzyczne informowały o podobnej odezwie skierowanej do Xi Jinpinga i wzywającej go do oddania władzy ze względu na poważne błędy w rządzeniu państwem, napisanej rzekomo przez generała Liu Yuan, syna byłego przewodniczącego ChRL, Liu Shaoqi. Liu Yuan jest uważany za ważną postać w grupie tak zwanych „książąt” czyli wpływowych obecnie dzieci przywódców ChRL pierwszego pokolenia. *Chuan Liu Yuan shangshu Xi Jinping lieju zhongda weiji, fa wangdang beiming* 传刘源上书习近平列举重大危机, 发亡党悲鸣 [Liu Yuan rzekomo skierował do Xi Jinpinga list, w którym ostrzega przed poważnym kryzysem i upadkiem partii], Epochtimes, dostęp 28.07.2025, <https://www.epochtimes.com/b5/24/12/5/n14385280.htm>.

²⁸ List taki napisał w połowie 2024 roku między innymi Leng Jiefu, emerytowany profesor Uniwersytetu Pekńskiego. List został oficjalnie zaadresowany do dwu wiceprzewodniczących Komisji Wojskowej KC, Zhang Youxia i He Weidonga. Autor zwraca się w nim do obu wojskowych z prośbą o działania w celu uniknięcia pogłębienia się kryzysu spowodowanego nieudolnymi rządami Xi Jinpinga. Epochtimes, *Xi hexin bingzhong?* 习核心病重? [Kryzys jedynowładztwa Xi?], X, 11.08.2024, https://x.com/china_epoch/status/1822441580361372096.

informacje sugerujące występowanie u Xi Jinpinga poważnych schorzeń, co rodziło pytanie o to, czy jest on w stanie skutecznie sprawować władzę i czy będzie mógł kierować państwem w kolejnych latach. W informacjach tych dokonywano analizy zdjęć i materiałów filmowych pokazujących Xi w oficjalnych sytuacjach, na których – jak sugerowano – pojawiały się symptomy mające świadczyć przede wszystkim o chorobach neurologicznych, a nawet o przebytym udarze²⁹.

Nie jest możliwa rzetelna weryfikacja wspomnianych doniesień, jednak można założyć, że jeśli są one nieprawdziwe, to mogły zostać celowo rozpowszechnione przez istniejące w KPCh siły opozycyjne wobec Xi Jinpinga, aby wytworzyć przekonanie, iż sekretarz generalny nie jest już w stanie sprawować władzy w dłuższej perspektywie czasowej, a tym samym zmiana na szczytach władzy jest nieunikniona.

IV plenum Komitetu Centralnego (XX kadencji), które odbyło się w październiku 2025 roku nie przyniosło żadnych rozstrzygnięć lub decyzji mogących sugerować słabnięcie politycznej pozycji Xi Jinpinga (wskutek działań wewnątrzpartyjnej opozycji lub stanu zdrowia) bądź przemawiających za utrzymaniem się jego kontroli nad aparatem władzy w pełnym zakresie³⁰. Kilka dni przed początkiem plenum do publicznej wiadomości podano natomiast komunikat informujący o tym, że z KPCh usunięto oraz poddano śledztwu związanemu z zarzutami korupcji grupę wysoko postawionych generałów, z których większość już wcześniej przestała pokazywać się publicznie.

²⁹ Zob. na przykład: Wan Jun Xie, *Sanzhong quanhui shang... 三中全会上* [Na III plenum KC...], X, 2.09.2024, <https://x.com/wanjunxie/status/1830663149235642594>; Cai Xia, *Xi Jinping zhongfeng xiaoxi... 习近平中风消息...* [Informacja o udarze Xi Jinpinga...], X, 19.07.2024, <https://x.com/realcaixia/status/1814245714857263533>; Li Yejing, *Xi Jinping zhongfeng yiyun, zhuanjia pi yangshi zaojia bimou yingpian* 习近平中风疑云! 专家批央视造假闭幕影片 [Podejrzanie udaru u Xi Jinpinga! Ekspert ujawnia sfabrykowanie zdjęć przez rządową telewizję], Aboluowang, 20.07.2024, dostęp 5.08.2025, <https://www.aboluowang.com/2024/0720/2081772.html>; Zhihui999, *Jing chuan Xi Jinping yi huan yixian ai, Zhongguo jijiang kaiqi gengxin shidai?* 惊传习近平患胰腺癌, 中国即将开启更新时代 [Pogłoski o tym, że Xi Jinping choruje na raka trzustki, czy w Chinach rozpocznie się epoka zmian?], X, 29.01.2024, <https://x.com/zhihui999/status/1751754309732102250>.

Na wspomniane objawy neurologiczne u Xi Jinpinga wskazywały także media zachodnie, opierając się na analizie zachowania Xi podczas jego spotkania z Władimirem Putinem w Moskwie w maju 2025 roku.

³⁰ W okresie wielu miesięcy poprzedzających IV plenum zarówno w chińskojęzycznych mediach spoza ChRL, jak i wśród zachodnich obserwatorów utrzymywało się przekonanie o tym, że podczas plenum nastąpią zdarzenia jednoznacznie świadczące o odsuwaniu Xi Jinpinga od władzy przez partyjną opozycję lub też że zauważalny stanie się wzrost znaczenia potencjalnego następcy Xi (na którego typowano Ding Xuexiang lub Hu Chunhua).

W grupie tej znaleźli się He Weidong oraz Miao Hua, a także inni generałowie, którzy w poprzednich kilku latach wyjątkowo szybko awansowali zarówno w hierarchii stopni wojskowych, jak i pod względem zajmowanych stanowisk dowódczych³¹.

Fakt, iż wszyscy usunięci generałowie uważani są za protegowanych Xi Jinpinga, któremu zawdzięczali swoje awanse, zrodziło pytanie, czy opisywana czystka jest wynikiem nagłej utraty zaufania przez Xi Jinpinga do swych ludzi w armii, czy też oznacza pozbawianie Xi Jinpinga przez partyną opozycję kontroli nad armią poprzez polityczną eliminację jego najważniejszych stronników w siłach zbrojnych.

W chwili obecnej brak jest przesłanek umożliwiających udzielenie jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie, jednak jednoczesne usunięcie dużej grupy wojskowych zajmujących tak wysokie stanowiska wskazuje na utrzymywanie się, a nawet narastanie politycznej niestabilności w kierowniczych gremiach KPCh. Dymisja wiceprzewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej KC jest bowiem wydarzeniem bez precedensu w dziejach ChRL, a usuniętym generałom zarzucono oficjalnie nie tylko korupcję, lecz także wiele działań wymierzonych w samą partię oraz w ustrój polityczny³². Miejsce He Weidonga jako wiceprzewodniczącego Komisji Wojskowej KC zajął gen. Zhang Shengmin, kolejny po He w hierarchii członek tego organu. Nominacja ta sugeruje, iż nie została wyznaczona osoba następcy Xi Jinpinga, który – jeśli pokoleniowa sukcesja władzy miałaby nastąpić – na dwa lata przed zjazdem KPCh powinien otrzymać stanowisko wiceprzewodniczącego Komisji Wojskowej KC.

Przedstawione uwarunkowania, wpływające bezpośrednio lub pośrednio na problem pokoleniowej zmiany na stanowisku sekretarza generalnego KPCh oraz na kierowniczych stanowiskach w centralnych organach partyjnych, jakie obecnie sprawuje Xi Jinping, powodują, iż prawdopodobieństwo generacyjnej sukcesji władzy w roku 2027 można uznać za niewielkie.

³¹ Pozostali generałowie, których usunięto z KPCh to: He Hongjun (były wiceszef Wydziału Politycznego Centralnej Komisji Wojskowej), Wang Xiubin (wiceszef Centrum Operacyjnego Połączonych Sztabów podlegającego Centralnej Komisji Wojskowej), Lin Xiangyang, Qin Shutong, Yuan Huazhi (komisarz polityczny w marynarce wojennej) oraz Wang Houbin (od 2023 roku dowódca sił rakietowych).

³² *He Weidong, Miao Hua deng 9 ren yanzhong weiji weifa bei kaichu dangji junji* 何卫东, 苗华等 9 人严重违纪违法被开除党籍军籍 [Usunięcia z partii i z armii He Weidonga, Miao Hua i 9 innych osób za poważne naruszenie prawa i dyscypliny], Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL, 17.10.2025. Dostęp 20.10.2025. <http://www.mod.gov.cn/gfbw/qwfb/16416031.html>.

Biorąc pod uwagę zasady praktykowane od lat 90. XX wieku, niewprowadzenie osoby następcy do składu Komisji Wojskowej KC praktycznie wyklucza możliwość przekazania jej pełni władzy w obszarze cywilnym, tj. stanowiska sekretarza generalnego oraz funkcji przewodniczącego kluczowych komisji KC. Personalne zawirowania, które miały miejsce w latach 2024 i 2025 w przypadku członków Komisji Wojskowej KC, sprawiają, iż wprowadzenie ewentualnego następcy do składu tego organu przed XXI zjazdem KPCh staje się wysoce niepewne.

Ograniczony zakres dotychczasowego awansu przedstawicieli pokolenia „lat 60.” w centralnych strukturach władzy, a także znaczące zmniejszenie liczby działaczy partyjnych reprezentujących główne frakcje partyjne w Komitecie Centralnym i Biurze Politycznym, co nastąpiło na XX zjeździe KPCh, powodują z kolei, iż zasób kadrowy, z którego mógłby zostać wyłoniony następca Xi Jinpinga, jest obecnie ograniczony. Prawdopodobnym staje się zatem scenariusz, w którym Xi Jinping na XXI zjeździe partii w 2027 roku utrzyma dotychczas zajmowane stanowiska na okres kolejnych pięciu lat. Czwarta z kolei kadencja Xi Jinpinga jako szefa partii będzie zapewne wiązała się z narastaniem napięć i sprzeczności w kierownictwie KPCh, których symptomy są już zauważalne, a także ze zwiększonym ryzykiem poważnych perturbacji politycznych w przypadku, gdyby Xi Jinping stał się niezdolny do sprawowania rządów ze względów zdrowotnych. W obecnie istniejącej strukturze władzy w ChRL nie ma bowiem osoby, której kompetencje wynikające ze sprawowanych funkcji pozwalałyby na szybkie i skuteczne przejście obowiązków głównego przywódcy w sytuacji kryzysowej³³.

Utrzymanie przez Xi Jinpinga pełni władzy przez całą czwartą kadencję, tj. do roku 2032, oznaczać będzie jednocześnie, iż do XXII zjazdu KPCh działacze partyjni pokolenia „lat 60.” osiągną wiek zbliżony do pułapu, w którym w Chinach powinno się przechodzić na polityczną emeryturę. Tym

³³ Neil Thomas ocenia, iż obecnie przewidywania dotyczące scenariusza sukcesji władzy w KPCh są przedwczesne i pozbawione rzetelnych podstaw. Zdaniem Neila Thomasa, uwzględniającego wprowadzony przez Xi Jinpinga model rządów i obecnie istniejący w kierownictwie KPCh układ sił, wyznaczenie przez Xi następcy zostałyby odczytane przez partyjny establishment jako słabość jego władzy. Tym samym Xi Jinping musi kontynuować rządy w dotychczas funkcjonującej formule, natomiast faktyczny scenariusz pokoleniowej sukcesji władzy, gdy nastąpi ona w bliżej nieokreślonej przyszłości, będzie zaskakujący i odmienny od wcześniejszych zmian na najwyższym stanowisku w KPCh; Thomas Neil, *Xi Jinping's Succession Dilemma*, Asia Society Policy Institute, 14.02.2024, dostęp 2.04.2025, <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-succession-dilemma>.

samym możliwości pokoleniowej zmiany na najwyższych stanowiskach otworzą się przed działaczami partyjnymi urodzonymi w latach 70. XX wieku (określanymi mianem siódmego pokolenia przywódców), których awans na niższych i średnich szczeblach aparatu partyjno-państwowego jest zauważalny od kilku lat.

Nie można natomiast wykluczyć scenariusza, w którym w ciągu najbliższych lat wpływy i pozycja Xi Jinpinga będą stopniowo słabnąć, bądź w wyniku obserwowanej w ostatnich latach ewidentnej niestabilności politycznej, zwłaszcza w relacjach partia–armia, bądź w wyniku tworzenia się w partyjnym establishmentie sił opozycyjnych wobec obecnego szefa KPCh (będących wynikiem niezadowolenia z modelu jednoosobowego zarządzania państwem lub opóźniania faktycznego awansu młodszego pokolenia, czy też ciągłego pogarszania się sytuacji gospodarczej i społecznej Chin w rezultacie błędów popełnionych zwłaszcza w okresie pandemii COVID).

W takim scenariuszu Xi Jinping zapewne zachowałby zajmowane stanowiska, natomiast faktyczna władza i wpływy stopniowo przechodziłyby w ręce innych członków kierownictwa KPCh, w tym także przedstawicieli pokolenia „lat 60.” Formalna pokoleniowa sukcesja władzy dokonałaby się dopiero wtedy, gdy sytuacja w kierownictwie partii byłaby na tyle ustabilizowana, iż zmiana osoby głównego lidera nie groziłaby kryzysem politycznym, a osoba następcy Xi Jinpinga uzyskiwałaby wystarczająco duże poparcie głównych frakcji i środowisk w partii.

Istniejące obecnie uwarunkowania związane z funkcjonowaniem aparatu władzy w ChRL pokazują, iż brak wprowadzenia przez KPCh od początku epoki reform formalnych regulacji dotyczących pokoleniowej sukcesji na stanowisku sekretarza generalnego oraz odejście po 2017 roku od zwyczaju sprawowania przez szefa KPCh swej funkcji przez maksymalnie dwie kadencje z rządu zwiększają dziś ryzyko politycznej destabilizacji w Chinach oraz mogą także wpłynąć na efektywność sprawowania przez partię władzy i zarządzania państwem w najbliższych latach.

BIBLIOGRAFIA

- Bush, Richard C., Diana Fu, Ryan Hass, Patricia M. Kim i Cheng Li. *Around the Halls: The outcomes of China's 20th Party Congress*. Brookings Institution. Dostęp 8.04.2025. <https://www.brookings.edu/articles/around-the-halls-the-outcomes-of-chinas-20th-party-congress>.
- Cai Shenkun. *Zuotian shou dao yi feng youjian...* 昨天收到一封邮件... [Mail, który otrzymałem wczoraj...]. X, 16.12.2024. <https://x.com/cskun1989/status/1868717071141683487>.

- Cai Xia. *Xi Jinping zhongfeng xiaoxi...* 习近平中风消息... [Informacja o udarze Xi Jinpinga...]. X, 19.07.2024. <https://x.com/realcaixia/status/1814245714857263533>.
- Chi Hung Kwan. *Policy of the Xi Jinping Administration in its Third Term - the Fading of the Deng Xiaoping Line*. Research Institute of Economy, Trade and Industry. Dostęp 5.03.2025. <https://www.rieti.go.jp/en/china/22122601.html>.
- China Epochtimes. *Xi hexin bingzhong?... 习核心病重?...* [Kryzys jedynowładztwa Xi?...]. X, 11.08.2024. https://x.com/china_epoch/status/1822441580361372096.
- Chuan Liu Yuan shangshu Xi Jinping lieju zhongda weiji, fa wangdang beiming* 传刘源上书习近平列举重大危机，发亡党悲鸣 [Liu Yuan rzekomo skierował do Xi Jinpinga list, w którym ostrzega przed poważnym kryzysem i upadkiem partii]. Epochtimes. Dostęp 28.07.2025. <https://www.epochtimes.com/b5/24/12/5/n14385280.htm>.
- Chun Han Wong. *The Party of One: The Rise of Xi Jinping and China's Superpower Future*. New York: Avid Reader Press/ Simon & Schuster, 2023.
- Guanyu yinfa „hulianwang junshi xinxi chuanbo guanli banfa” de tongzhi* 关于“互联网军事信息传播管理办法” [Zarządzenie w sprawie publikowania w internecie informacji dotyczących sił zbrojnych]. Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL, 8.02.2025. Dostęp 22.07.2025. <http://www.mod.gov.cn/gfbw/qwfb/16368422.html>.
- Guoguang Wu. *New Faces, New Factional Dynamics: CCP Leadership Politics Following the 20th Party Congress*. ChinaLeadershipMonitor, 1.12.2022. Dostęp 5.04.2025. <https://www.prleader.org/post/new-faces-new-factional-dynamics-ccp-leadership-politics-following-the-20th-party-congress>.
- Guoguang Wu. *The Rise of CCP Young Elites and Xi Jinping's "Tsinghua New Army"*. Asia Society Policy Institute, 12.02.2025. Dostęp 4.04.2025. <https://asiasociety.org/policy-institute/rise-ccp-young-elites-and-xi-jinpings-tsinghua-new-army>.
- Guoguang Wu. *Xi Jinping's Purges Have Escalated. Here's Why They Are Unlikely to Stop*. Asia Society Policy Institute, 26.02.2025. Dostęp 25.03.2025. <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-purges-have-escalated-heres-why-they-are-unlikely-stop>.
- He Weidong, Miao Hua deng 9 ren yanzhong weiji weifa bei kaichu dangji junji* 何卫东，苗华等9人严重违纪违法被开除党籍军籍 [Usunięcia z partii i z armii He Weidonga, Miao Hua i 9 innych osób za poważne naruszenie prawa i dyscypliny]. Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL, 17.10.2025. Dostęp 20.10.2025. <http://www.mod.gov.cn/gfbw/qwfb/16416031.html>.
- Jianchi jiti lingdao, zhuzhong fayang minzhu* 坚持集体领导 注重发扬民主 [Trzymać się kolektywnego kierownictwa i wysławiać demokrację]. Gazeta Armii Wyzwoleńczej, 9.07.2024. Dostęp 12.07.2025. http://www.81.cn/yw_208727/16322687.html
- Jianchi kexue juece minzhu juece, yifa juece* 坚持科学决策民主决策依法决策 [Trzymać się demokratycznego, naukowego i zgodnego z prawem modelu podejmowania decyzji]. Gazeta Armii Wyzwoleńczej, 10.08.2024. Dostęp 12.07.2025. http://www.81.cn/yw_208727/16330355.html.
- Jiaqiang jiti lingdao moshi, 加强集体领导模式* [Umacniać model kolektywnego kierownictwa]. Ministerstwo Obrony Narodowej ChRL. 2024. Dostęp 12.07.2025. <http://www.mod.gov.cn/gfbw/jmsd/16356683.html>
- Li Xianlong: yi zizheng senfen fanghua. Ke yong jiao changyuan jiaodu taolun XinZhong guanxi* 李显龙：以资政身份访华：可用较长远角度讨论新中关系 [Li Xianlong: wizyta w Chinach w charakterze starszego ministra rządu: dyskusja o stosunkach chińsko-singapurskich z perspektywy długookresowej]. Lianhe Zaobao, 29.11.2024. Dostęp 10.07.2025. <https://www.zaobao.com.sg/realtime/singapore/story20241129-5426600>.

- Li Yejing. *Xi Jinping zhongfeng yiyun, zhuanjia pi yangshi zaojia bimu yingpian. Ling you 3 dian you qiqiao* 习近平中风疑云！专家批央视造假闭幕影片 [Podejrzenie udaru u Xi Jinpinga! Ekspert ujawnia sfabrykowanie zdjęć przez rządową telewizję]. Aboluowang, 20.07.2024. Dostęp 5.08.2025. <https://www.aboluowang.com/2024/0720/2081772.html>.
- Liu Wen. *Zhuan fang: mantan Zhonggong ershida yu qi houde Zhongguo zhengzhi zouxiang* 专访：漫谈中共二十大与其后的中国政治走向 [Wywiad specjalny: o kierunku, w jakim zmierzają chińska polityka po XX zjeździe KPCh]. DW, 15.10.2022. Dostęp 1.04.2025. <https://tiny.pl/7hmt2qdnw>.
- Minxin Pei. *Xi May Be Facing No Good, Very Bad 2025*. Bloomberg, 25.12.2024. Dostęp 20.07.2025. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-12-25/xi-may-be-facing-a-no-good-very-bad-2025?srnd=undefined>.
- Neil, Thomas. *Xi Jinping's Succession Dilemma*. Asia Society Policy Institute, 14.02.2024. Dostęp 2.04.2025. <https://asiasociety.org/policy-institute/xi-jinpings-succession-dilemma>.
- Shenjiao shengyu yanjiao, biaoshuai zhongyu biaotai* 身教胜于言教，表率重于表态 [Czyny są ważniejsze niż słowa; dawnie właściwego przykładu jest ważniejsze niż działania]. Gazeta Armii Wyzwoleniczej, 10.02.2025. Dostęp 25.07.2025. http://www.81.cn/yw_208727/16368606.html.
- Wanjun Xie. *Sanzhong quanhui shang... 三中全会上...* [Na III plenum KC...]. X, 2.09.2024. <https://x.com/wanjunxie/status/1830663149235642594>.
- Wei tuijin Zhongguoshi xiandaihua tígong jianqiang anquan baozhang* 为推进中国式现代化提供坚强安全保障 [Zapewnić solidne podstawy bezpieczeństwa dla modernizacji z chińską charakterystyką]. Dziennik Ludowy, 2.06.2023. Dostęp 3.07.2025. <http://hb.people.com.cn/n2/2023/0602/c194063-40441071.html>.
- Zhihui999. *Jing chuan Xi Jinping yi huan yixian ai, Zhongguo jijiang kaiqi gengxin shidai?* 惊传习近平患胰腺癌，中国即将开启更新时代 [Pogłoski o tym, że Xi Jinping choruje na raka trzustki, czy w Chinach rozpocznie się epoka zmian?]. X, 29.01.2024. <https://x.com/zhihui999/status/1751754309732102250>.
- Zhonggong zhongyang guanyu dangde bainian fendou zhongda chengjiu he lishi jingyan de jueyi* 中共中央关于党的百年奋斗重大成就和历史经验的决议 [Rezolucja KC KPCh w sprawie najważniejszych osiągnięć i historycznych doświadczeń partii w okresie stu lat jej istnienia]. Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, 11.11.2021. Dostęp 27.06.2025. <https://www.12371.cn/2021/11/16/ARTI1637053281483114.shtml>.
- Zhongguo gongchandang di ershi jie zhongyang lingdao jigou* 中国共产党第二十届中央领导机构 [Struktura kierowniczych organów KC KPCh XX kadencji]. Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin (b.r.). Dostęp 26.06.2025. <https://www.12371.cn/special/20zyldjg>.
- Zhongguo gongchandang di shiujiu jie zhongyang lingdao jigou* 中国共产党第十九届中央领导机构 [Struktura kierowniczych organów KC KPCh XIX kadencji]. Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin (b.r.). Dostęp 22.06.2025. <https://www.12371.cn/special/19zyldjg>.
- Zhongguo gongchandang zhangcheng* 中国共产党章程 [Statut Komunistycznej Partii Chin]. Serwis internetowy Komunistycznej Partii Chin, 22.10.2022. Dostęp 19.06.2025. <https://www.12371.cn/special/zggcdzc/zggcdzcqw>.